

# SIVA EKONOMIJA I BEZGOTOVINSKO PLAĆANJE U SRBIJI 2024.

**GRAĐANI**

Pripremljeno za:



**Septembar 2024.**



# METODOLOGIJA

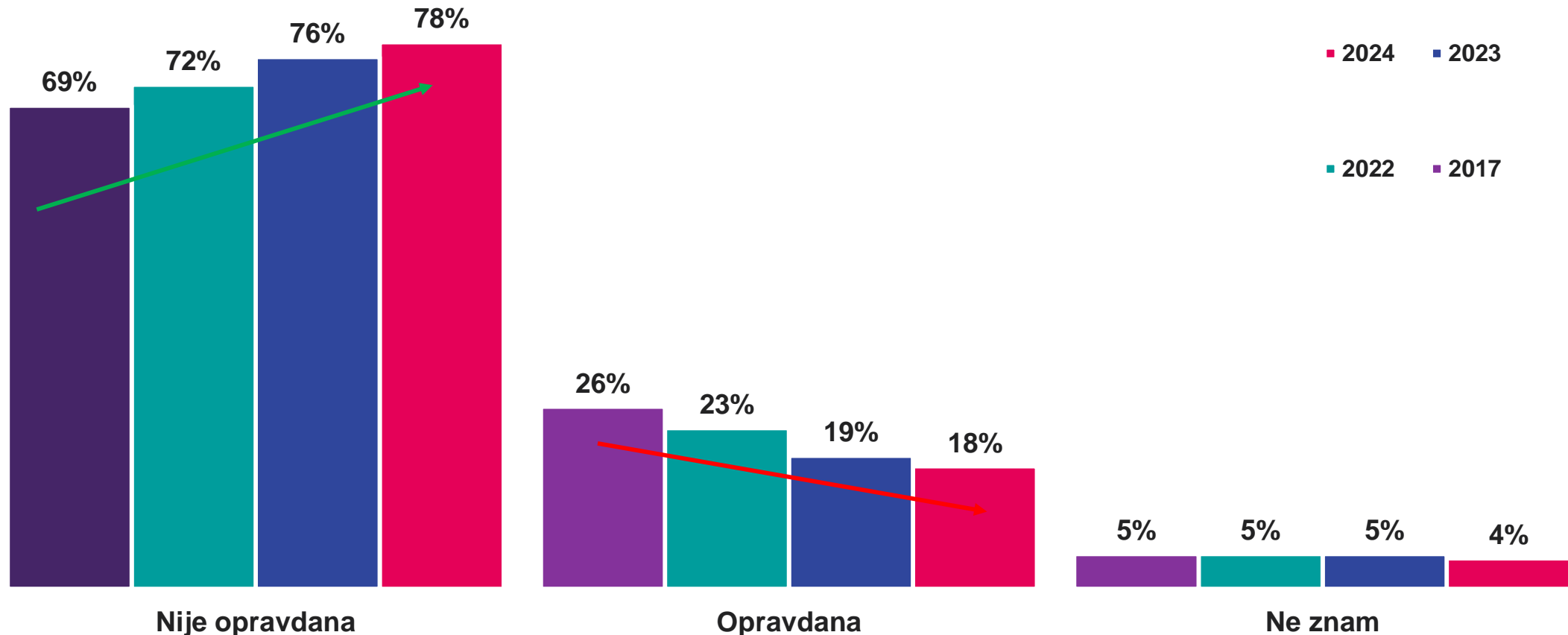
Realizacija:	Istraživanje sprovedeno u periodu između 22. i 26. jula 2024. godine
Uzorački okvir:	Nacionalno reprezentativni uzorak, populacije Srbije 18+
Veličina uzorka:	2024: 1008 ispitanika
Tip uzorka:	Dvoetajni reprezentativni stratifikovani uzorak Stratumi: geografski regioni i tip naselja
Poststratifikacija:	Po polu, godinama i tipu naselja
Metod prikupljanja podataka:	Mix mode (CATI + online)

# SIVA EKONOMIJA



# OPRAVDANOST SIVE EKONOMIJE U SRBIJI

Stav o neopravdanosti sive ekonomije pokazuje stabilan trend blagog rasta, odnosno jačanje svesti građana. Gotovo 80% građana smatra da za neformalno poslovanje nema opravdanja, dok je broj onih koji je smatraju opravdanom pao ispod petine.

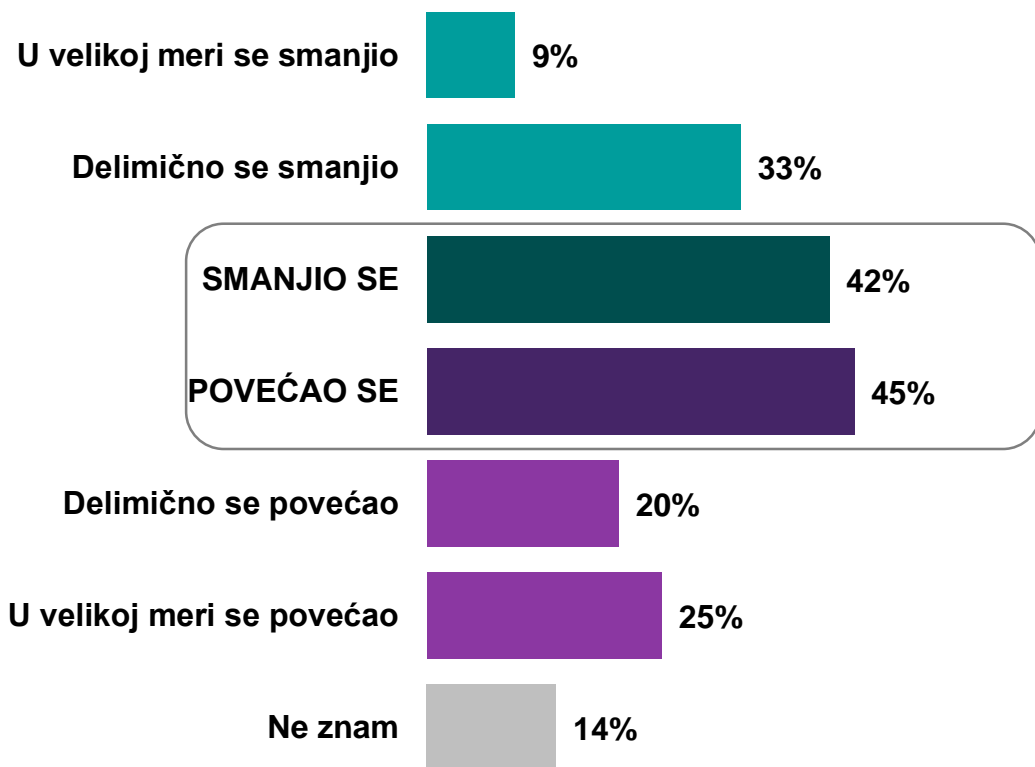


Q: Kakav je Vaš stav u pogledu opravdanosti sive ekonomije u Srbiji?

Baza: Ukupna ciljna populacija

# OBIM SIVE EKONOMIJE U SRBIJI

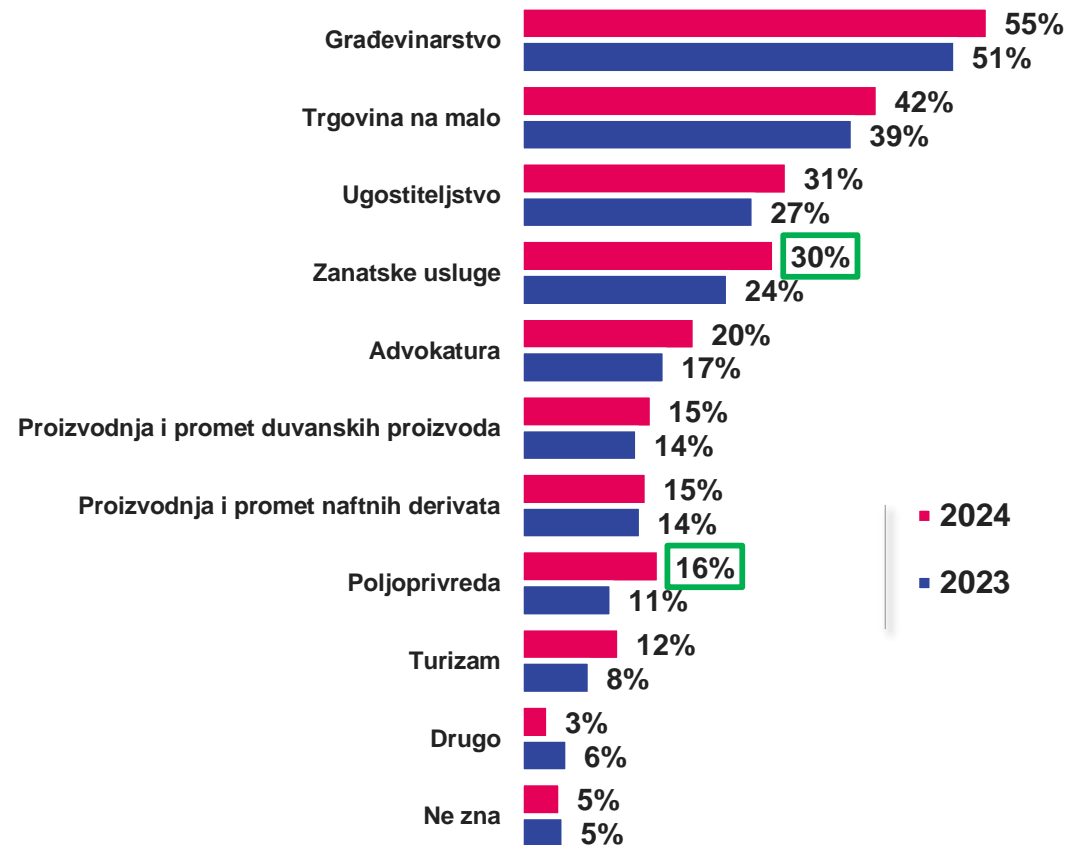
Građani su polarizovani u pogledu procene promena obima sive ekonomije. Građevinarstvo ostaje sektor koji se najčešće povezuje sa sivom ekonomijom (više od polovine), potom slede trgovina na malo, ugostiteljstvo i zanatske usluge.



Q: Da li se po Vašem mišljenju obim sive ekonomije u Srbiji u prethodnoj godini povećao ili smanjio?

Baza: Ukupna ciljna populacija

■ Statistički značajno više u odnosu na 2023.  
■ Statistički značajno niže u odnosu na 2023.

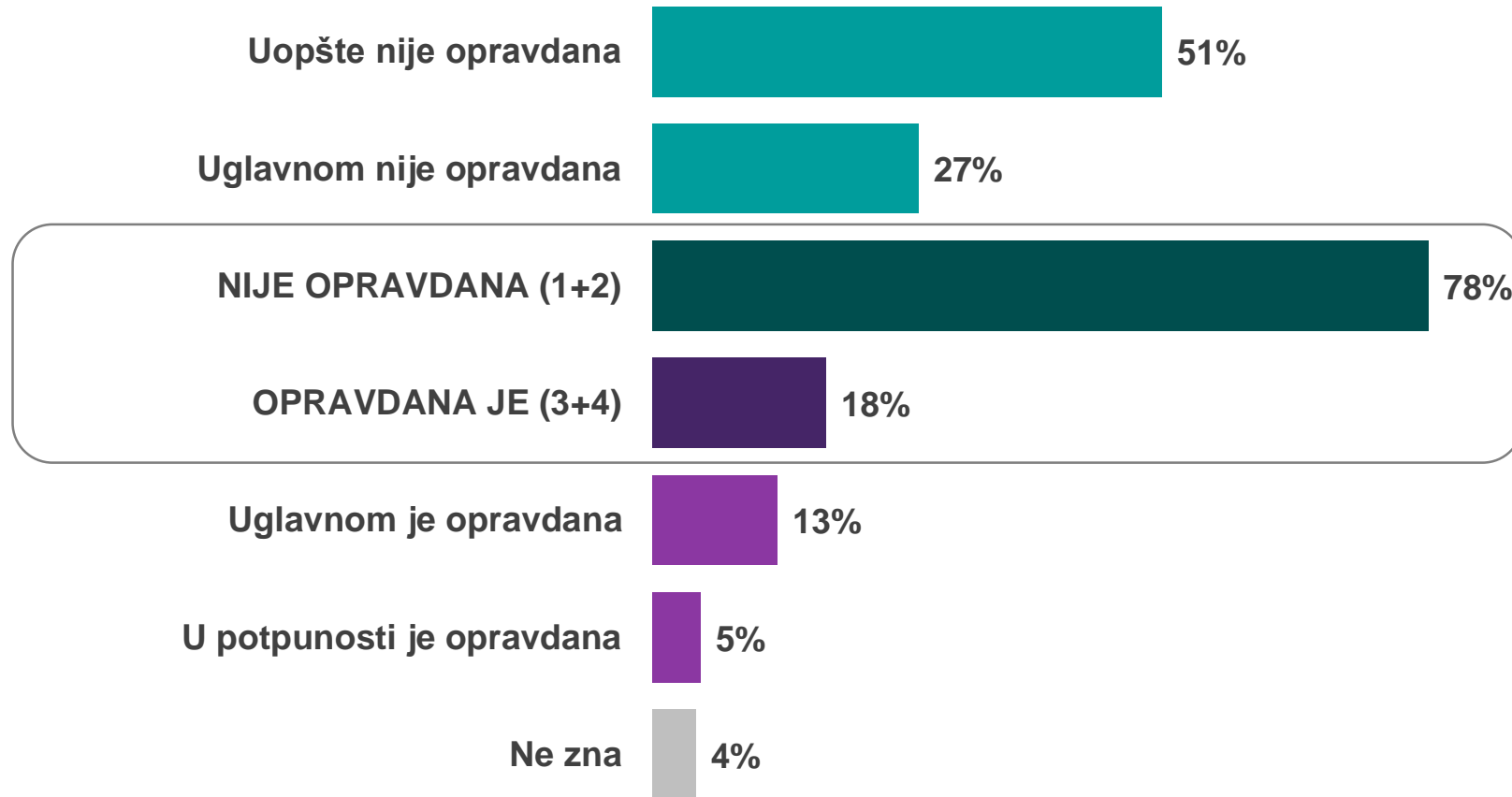


Q: U kojim sektorima / delatnostima je po Vašem mišljenju siva ekonomija najviše zastupljena? Do 3 odgovora.

Baza: Ukupna ciljna populacija

# OPRAVDANOST SIVE EKONOMIJE U SRBIJI

Više od tri četvrtine građana Srbije smatra da siva ekonomija nije opravdana, dok otprilike svaki peti građanin ističe suprotno mišljenje. Najčvršći stav o neopravdanosti sive ekonomije zauzimaju najstariji građani – 62% starijih od 66 i više godina smatra da neformalno poslovanje uopšte nije opravdano.



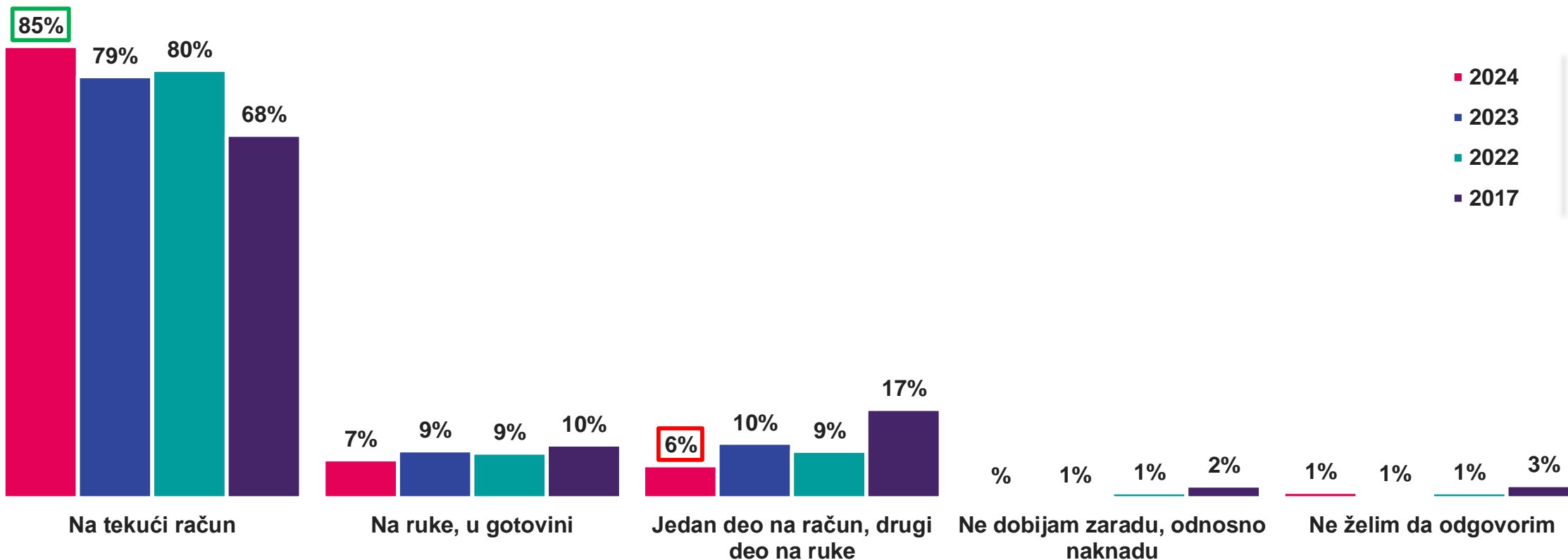
Q: Kakav je Vaš stav u pogledu opravdanosti sive ekonomije u Srbiji?

Baza: Ukupna ciljna populacija

# NAČIN PRIMANJA ZARADE

Najveći deo radno angažovanih građana Srbije mesečnu zaradu prima na tekući račun (85%). Ukupno 13% platu dobija delom na račun, delom u gotovini ili u potpunosti na ruke. Visokoobrazovani i Beograđani daleko ređe prijavljuju da rade na crno.

U poređenju sa 2023. godinom, povećan je broj zaposlenih koji zaradu primaju preko tekućeg računa, a značajno je smanjen kombinovani model isplate zarada – deo preko računa, deo u gotovini.



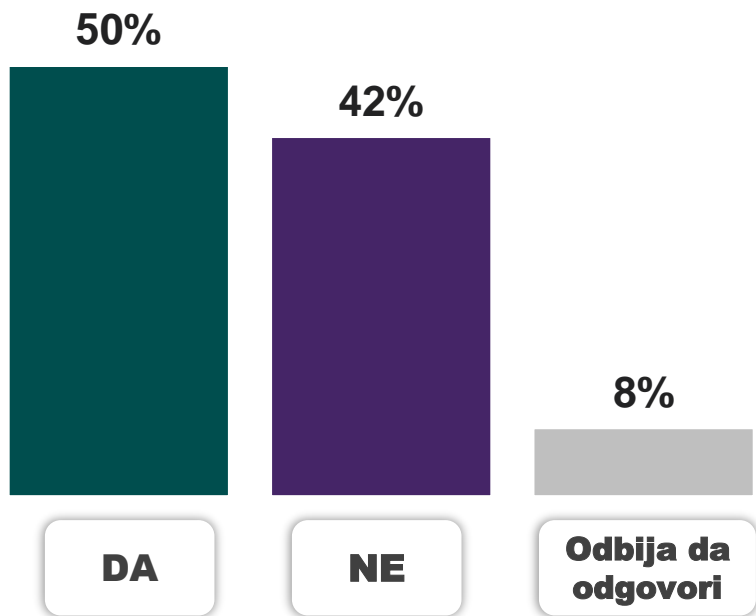
Q: Na koji način dobijate mesečnu zaradu, odnosno naknadu?

Baza: Radno angažovani (2017: 45% od ukupne ciljane populacije; 2022: 49% od ukupne ciljane populacije; 2023: 47% od ukupne ciljane populacije; 2024: 49% od ukupne ciljane populacije).

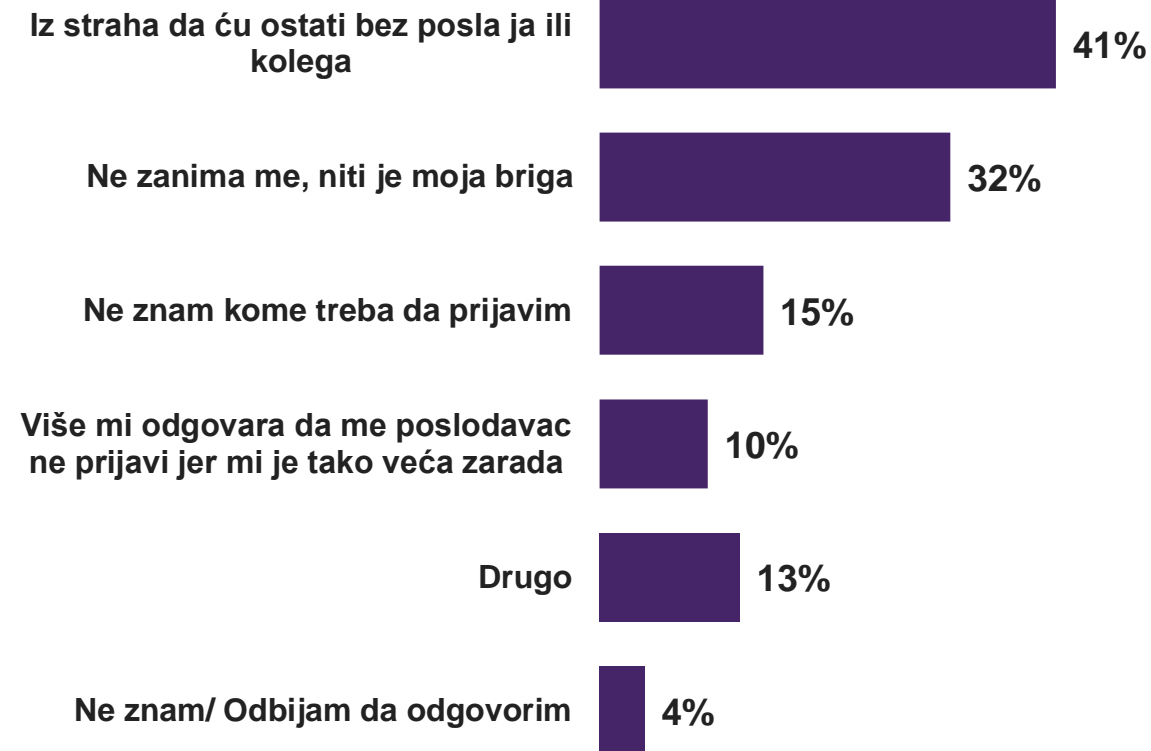
Statistički značajno više u odnosu na 2023.  
Statistički značajno niže u odnosu na 2023.

# SPREMNOST NA PRIJAVU RADA NA CRNO

Kada je reč o spremnosti da se prijavi poslodavac zbog nepropisnog zapošljavanja, građani su donekle podeljeni. Ipak brojniji su oni koji bi to učinili (50% prema 42%). Oni koji se ne bi odlučili na ovaj korak, kao najčešći razlog navode strah od gubitka posla (41%), a zatim uverenje da to nije njihova odgovornost (32%).



Da li biste prijavili poslodavca zbog toga što je Vas ili Vašeg kolegu zaposlio na crno?  
Baza: Ukupna ciljna populacija

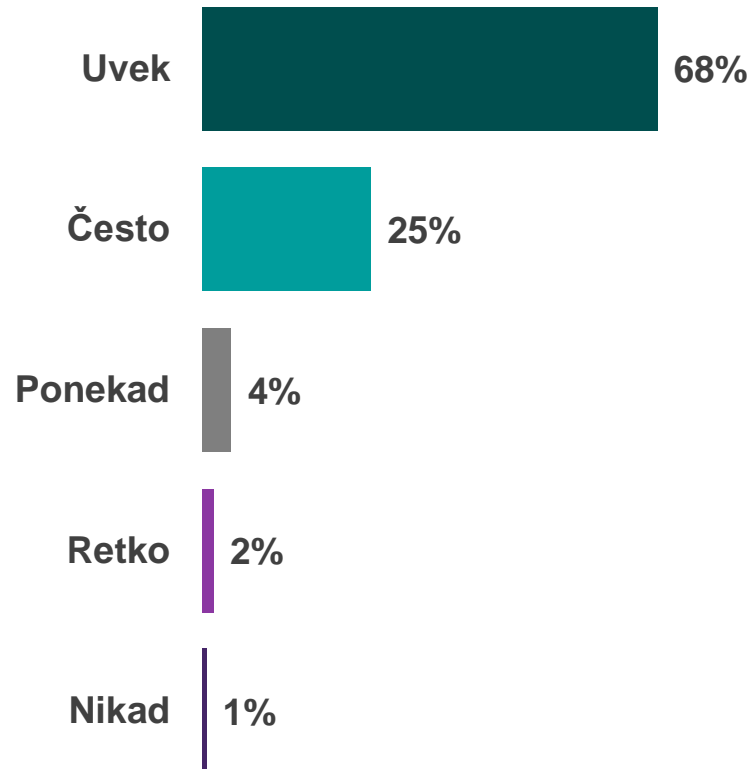


Q: Iz kog razloga? Mogućnost više odgovora  
Baza: Oni koji ne bi prijavili poslodavca (42% od ukupne ciljne populacije).

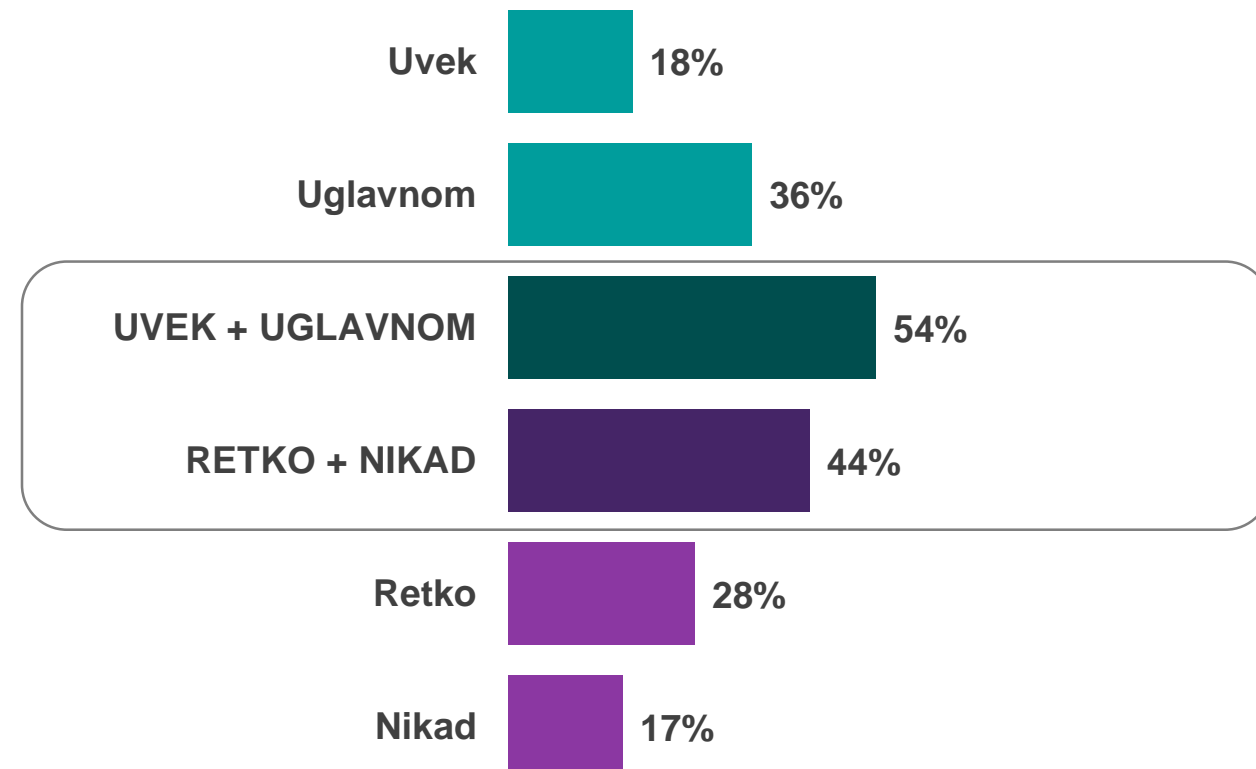


# IZDAVANJE I TRAŽENJE FISKALNIH RAČUNA

Okolo dve trećine građana izjavljuje da, prilikom kupovine, uvek dobije fiskalni račun (68%), dok svaki četvrti navodi da račun dobija često. Svega 3% ističe da se to dešava retko ili nikad. Većina onih koji ne dobiju fiskalni račun ipak insistira na tome da ga trgovac izda. Najstariji građani (66+) znatno ređe u odnosu na ostale insistiraju na fiskalnom računu.



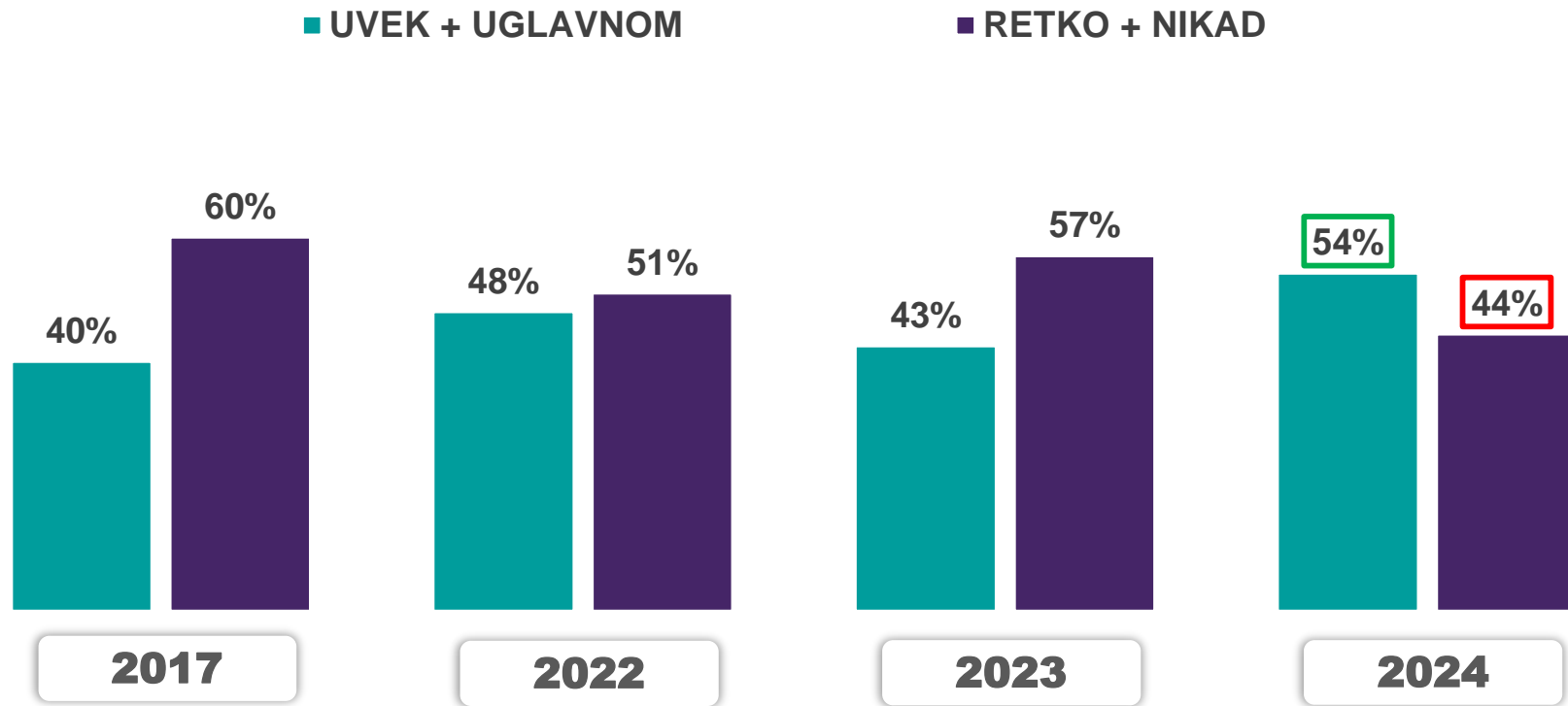
Q: Koliko često dobijate fiskalni račun prilikom kupovine?  
Baza: Ukupna ciljna populacija



Q: Ukoliko ne dobijete fiskalni račun, da li tražite od prodavca da ga izda?  
Baza: Oni koji nekada ne dobiju fiskalni račun prilikom kupovine (32% od ciljne populacije).

# TRAŽENJE FISKALNIH RAČUNA

Trend pozitivnih promena u pogledu dobijanja fiskalnih računa se nastavlja. Tome u prilog govori i činjenica da, u slučaju da ga ne dobiju, građani daleko češće nego prošle godine insistiraju na njemu.



Q: Ukoliko ne dobijete fiskalni račun da li tražite od prodavca da ga izda?

Baza: Oni koji nekada ne dobiju fiskalni račun prilikom kupovine (2017: Ukupna ciljna populacija; 2022: 30% od ciljne populacije; 2023: 32% od ciljne populacije; 2024: 32% od ciljne populacije).

■ Statistički značajno više u odnosu na 2023.  
■ Statistički značajno niže u odnosu na 2023.

# RAZLOZI ZA (NE)TRAŽENJE FISKALNOG RAČUNA

Ostvarivanje prava na garanciju, zamenu ili reklamaciju je ubedljivo najčešći razlog za traženje fiskalnog računa. Drugi razlozi su što građani smatraju da je to zakonska obaveza prodavca, ili žele da provere naplaćen iznos. S druge strane, glavni razlozi zbog kojih građani ne traže fiskalni račun su stav da im nije ni potreban i da ne žele da gube vreme u raspravi ako do nje dođe.

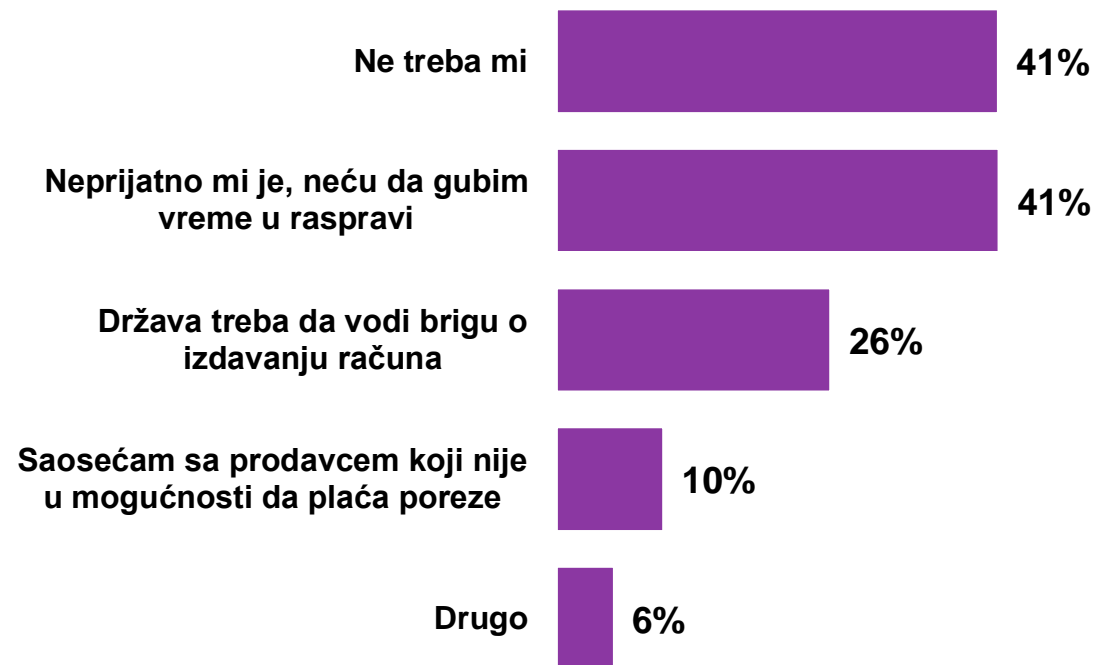
## RAZLOZI ZA TRAŽENJE FISKALNOG RAČUNA



Q: Zašto tražite fiskalni račun? Mogućnost više odgovora.

Baza: Oni koji ne dobijaju uvek fiskalni račun, ali ga uvek ili uglavnom traže (2024 – 17% od ukupne ciljane populacije)

## RAZLOZI ZA NETRAŽENJE FISKALNOG RAČUNA

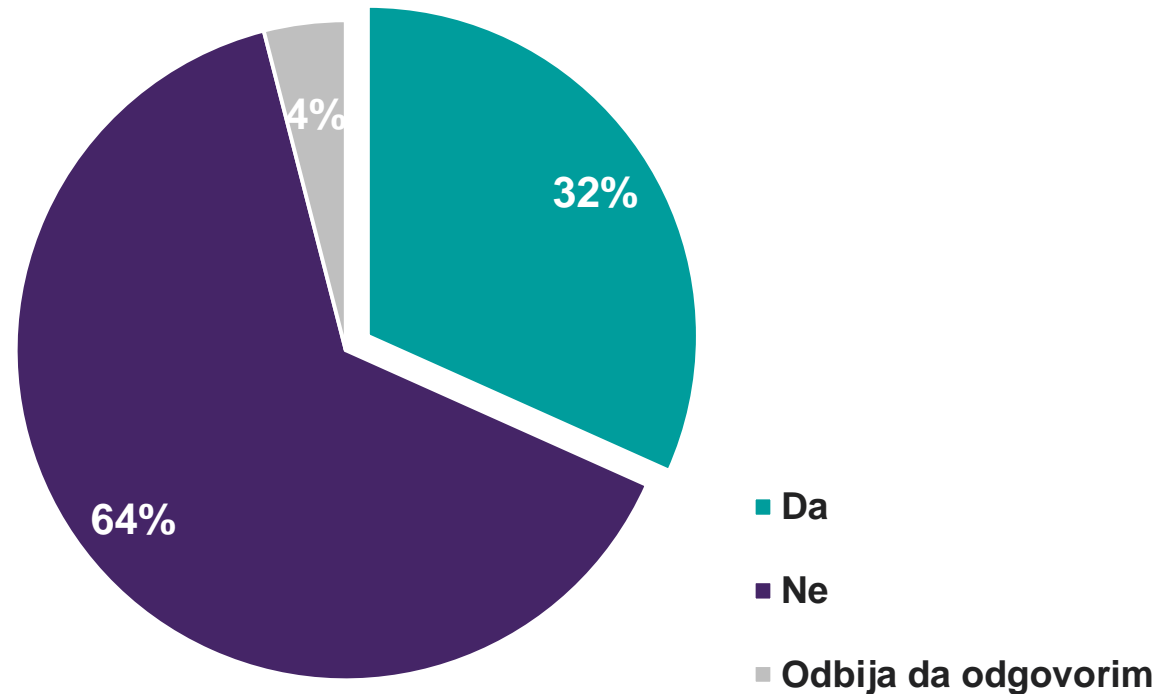


Q: Zašto ne tražite fiskalni račun? Mogućnost više odgovora.

Baza: Oni koji ne dobijaju uvek fiskalni račun, i nikad ili retko ga traže (2024 – 14% od ukupne ciljane populacije)

# SPREMNOST NA PRIJAVU U SLUČAJU NEIZDAVANJA RAČUNA

Spremnost na prijavu prodavca u slučaju neizdavanja fiskalnog računa ostaje na nivou iz 2023. godine, pa oko dve trećine građana to ne bi učinilo (64%), dok bi se trećina odlučila za prijavu.

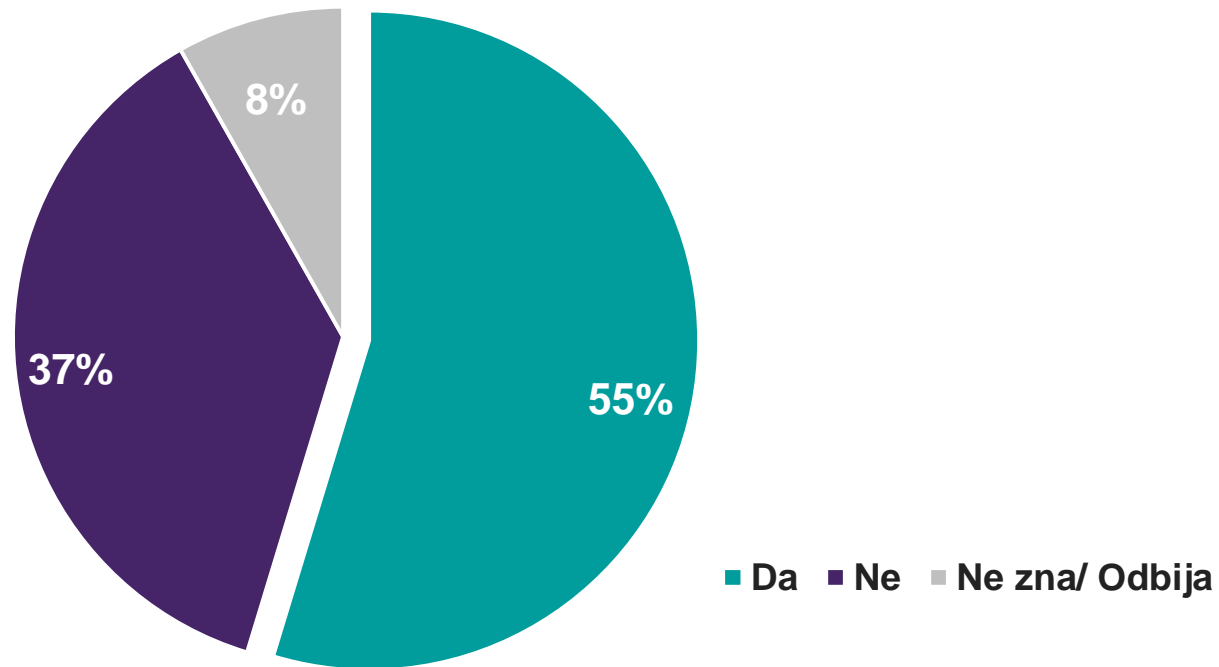


Q: Da li biste prijavili prodavca ukoliko Vam ne izda fiskalni račun?

Baza: Ukupna ciljna populacija

# NAGRADNA IGRA KAO DOPRINOS SUZBIJANJU SIVE EKONOMIJE

Kao i 2023. godine, više od polovine građana (55%) veruje da nagradne igre, poput „Uzmi račun i pobedi“, doprinose smanjenju sive ekonomije, dok nešto više od trećine (37%) ima suprotan stav.



Q: *Da li smatrate da nagradne igre poput 'Uzmi račun i pobedi' doprinose smanjenju sive ekonomije?*

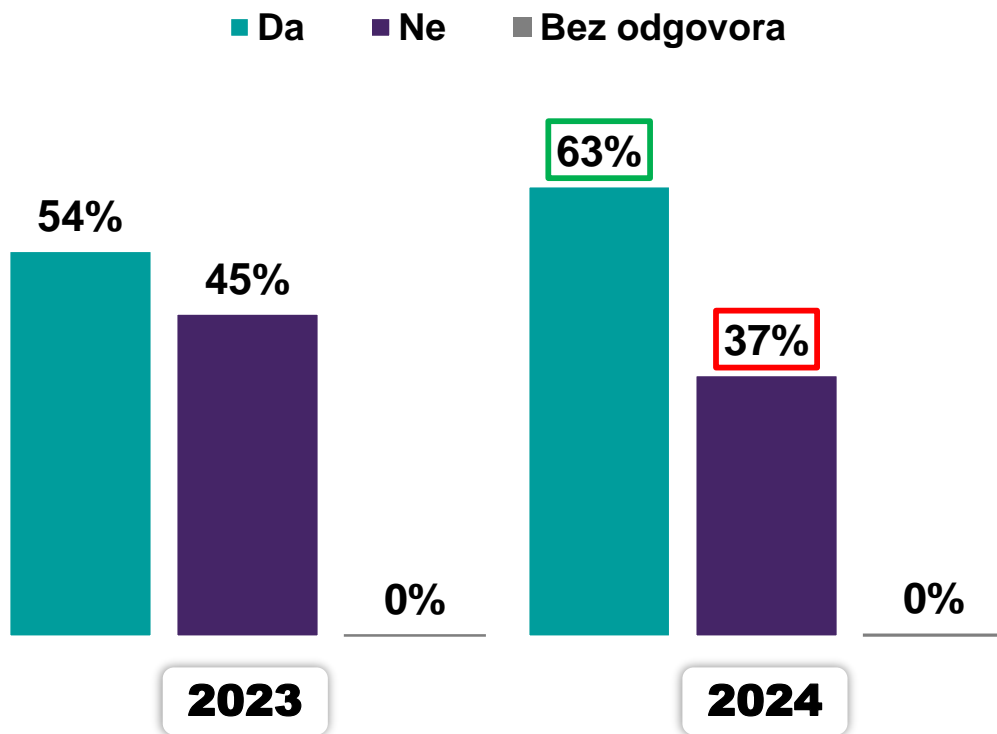
Baza: Ukupna ciljna populacija

# BEZGOTOVINSKO PLAĆANJE



# KORIŠĆENJE BEZGOTOVINSKOG PLAĆANJA

U poređenju sa 2023. godinom, značajno je porastao broj građana koji koriste neki vid bezgotovinskog plaćanja (63% prema 54%), češće od proseka stanovnici gradskih naselja (72%), visokoobrazovani (84%) i populacija do 49 godina. Oni koji prilikom plaćanja koriste isključivo gotovinu, iako i dalje kao ključni razlog ističu lakoću plaćanja, sada takvo mišljenje izražavaju ređe nego ranije (38% prema 45%).



Q: Da li koristite neku vrstu bezgotovinskog plaćanja?  
Baza: Ukupna ciljna populacija

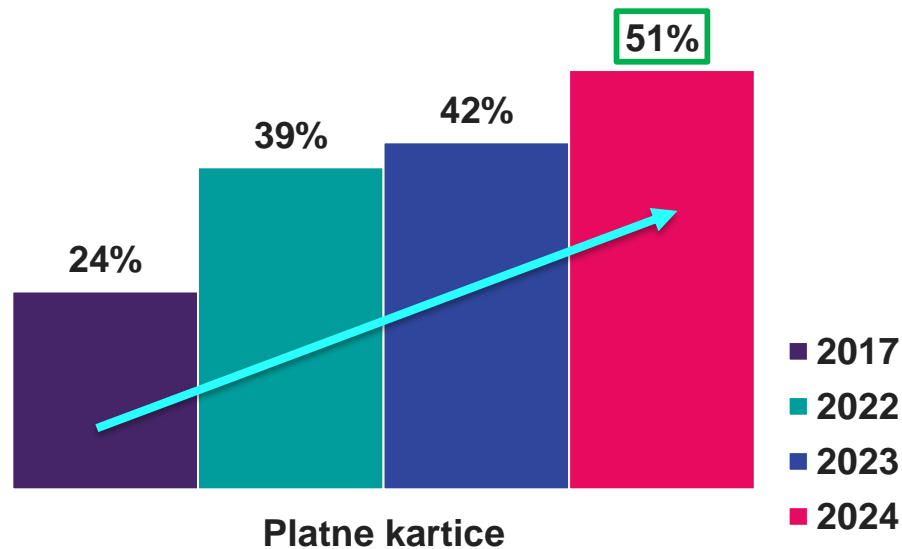
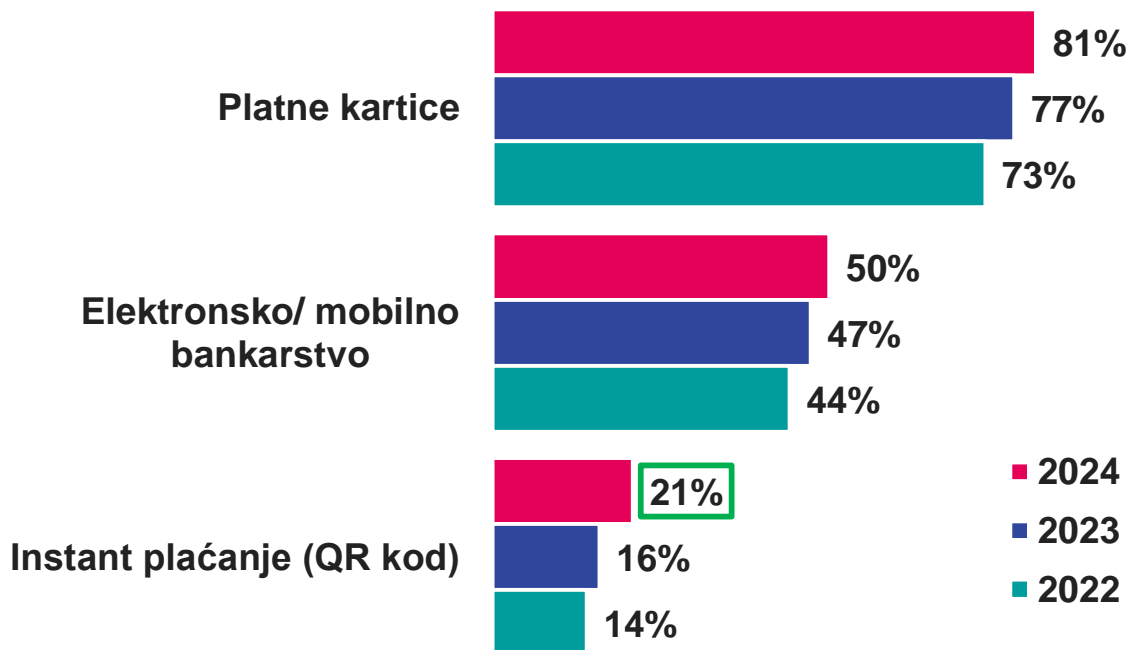
■ Statistički značajno više u odnosu na 2023.  
■ Statistički značajno niže u odnosu na 2023.

Q: Iz kog razloga? JEDAN ODGOVOR  
Baza: Oni koji ne koriste bezgotovinsko plaćanje  
(2023: 45% od ukupne ciljne populacije; 2024: 37% ciljne populacije).

# KORIŠĆENJE BEZGOTOVINSKOG PLAĆANJA

Nastavlja se trend rasta korišćenja platnih kartica (81% u 2024. prema 77% u 2023. godini). Preračunato na ukupnu ciljnu populaciju, kako bi bilo moguće uporediti rezultate i sa 2017. godinom, evidentan je veliki skok u broju korisnika platnih kartica, štaviše, udvostručen je za poslednjih sedam godina. U odnosu na prethodni talas značajno je porasla i popularnost instant plaćanja (21% u 2024. prema 16% u 2023. godini).

## UVEK + ČESTO



Q: Koliko često koristite sledeće vrste bezgotovinskog plaćanja?  
Baza: Oni koji koriste bezgotovinsko plaćanje (2023: 54% od ukupne ciljne populacije; 2024: 63% od ukupne ciljne populacije)

Statistički značajno više u odnosu na 2023.  
Statistički značajno niže u odnosu na 2023.

Baza: Ukupna ciljna populacija



# PREDNOSTI KORIŠĆENJA PLATNIH KARTICA

Kao glavnu prednost bezgotovinskih transakcija, tri četvrtine korisnika navodi jednostavnost i efikasnost ovog načina plaćanja. Ovu prednost kao prvi odgovor navodi 41%. Druga ključna prednost je to što na taj način nema potrebe za nošenjem gotovine sa sobom (63%). Važan benefit je i sigurnost, odnosno manji rizik od krađe i bezbednost novca s obzirom na to da se kartica uvek može blokirati.

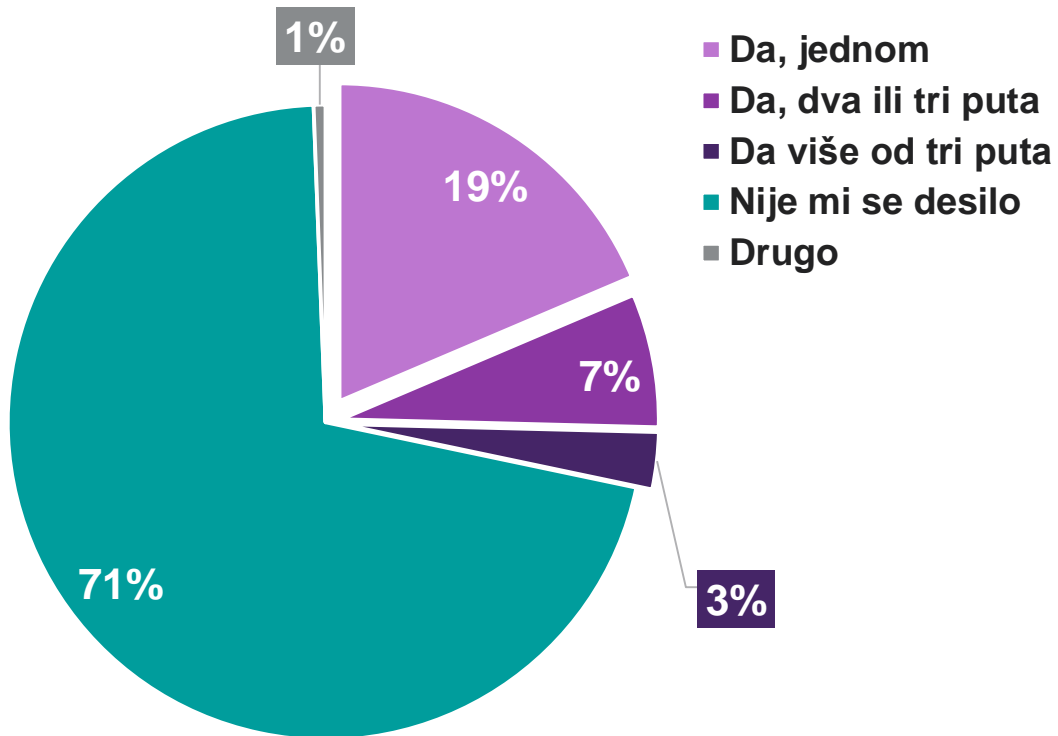


Q: Šta su po Vama najveće koristi prilikom plaćanja karticom? Do 3 odgovora.

Baza: Oni koji koriste bezgotovinsko plaćanje (63% ciljne populacije)

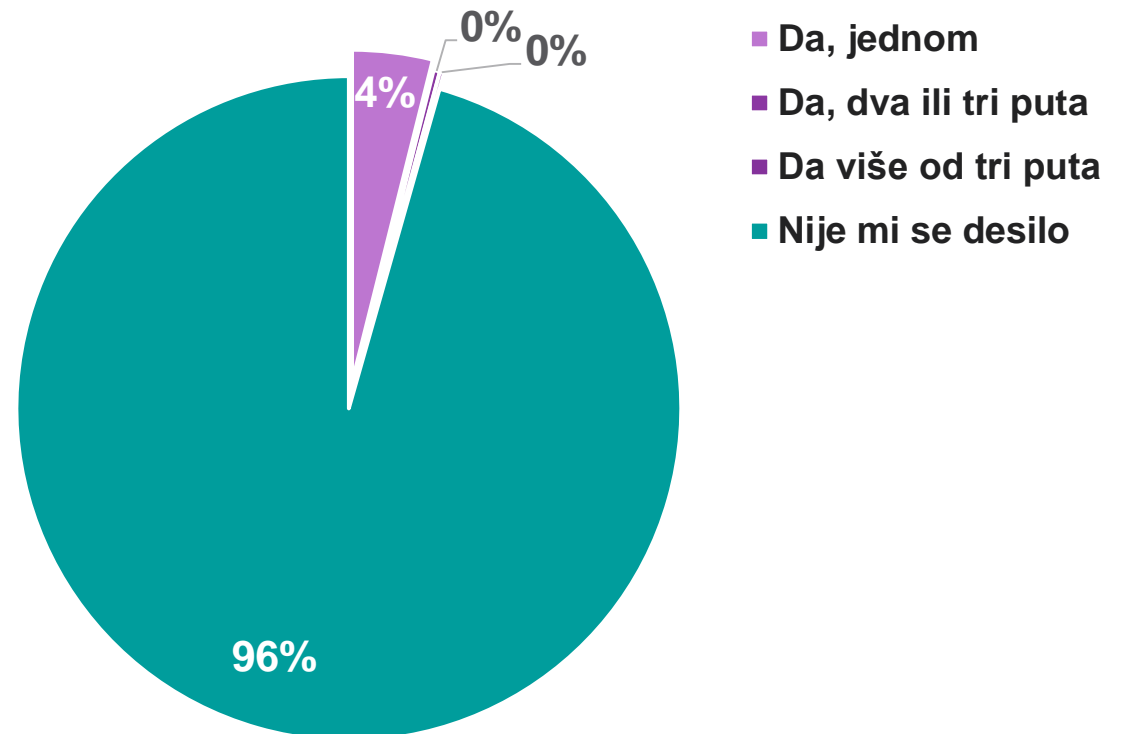
# SIGURNOST PLAĆANJA KEŠOM ILI KARTICOM

Gotovo 30% građana se suočilo s neprijatnom situacijom gubitka ili krađe novčanika, odnosno gotovine. Najveći broj onih koji imaju ovakvo iskustvo ističu da im se to desilo samo jednom, a među njima su brojniji od ostalih stanovnici Beograda. Istovremeno, daleko manje građana je doživelo krađu novca s kartice koji nije uspeo da povрати (4%).



Q: Da li vam se nekada desilo da vam novčanik ili gotovina budu ukradeni ili izgubljeni?

Baza: Ukupna ciljna populacija

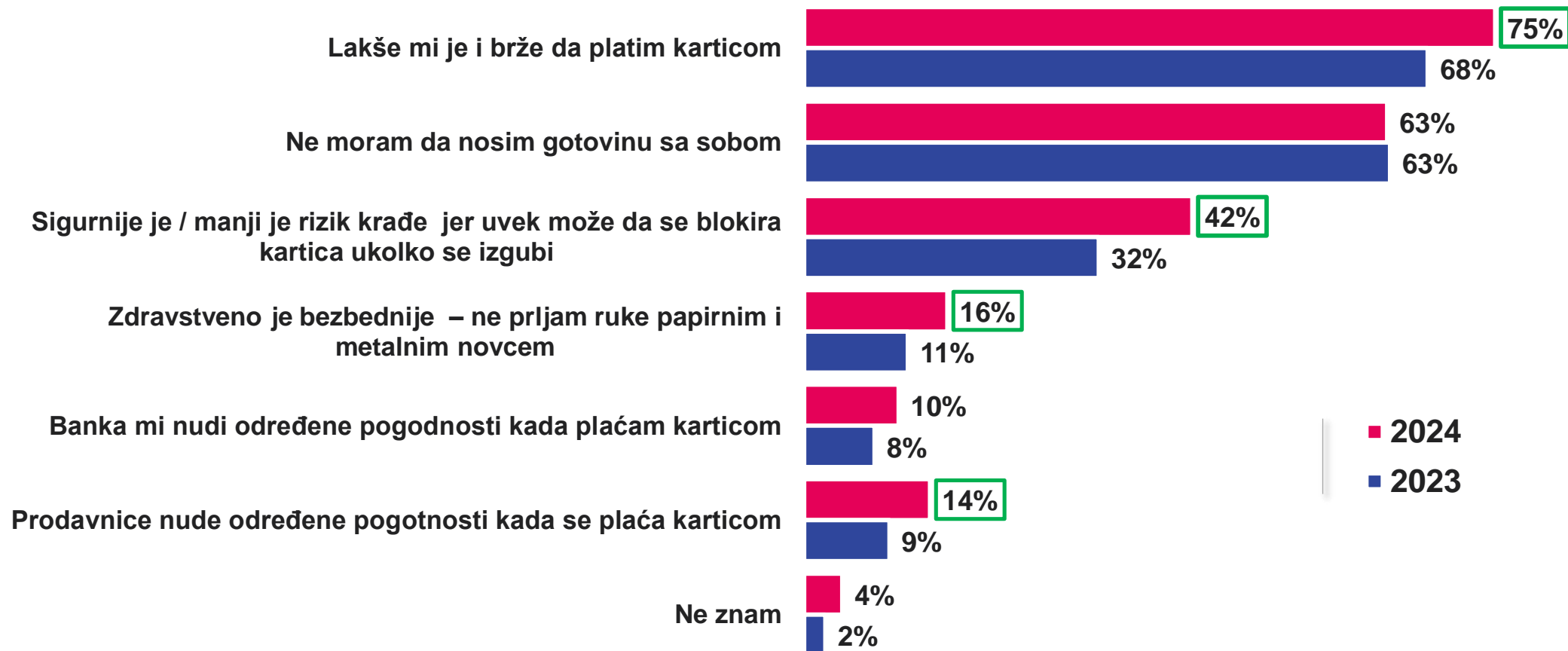


Q: Da li vam se nekad desilo da vam ukradu novac sa kartice i da niste uspeli da povratite taj novac?

Baza: Ukupna ciljna populacija

# KORISTI KORIŠĆENJA PLATNIH KARTICA

Tri glavne prednosti plaćanja karticom ostaju iste kao prošle godine, s tim što se jednostavnost i sigurnost ističu još češće nego ranije.



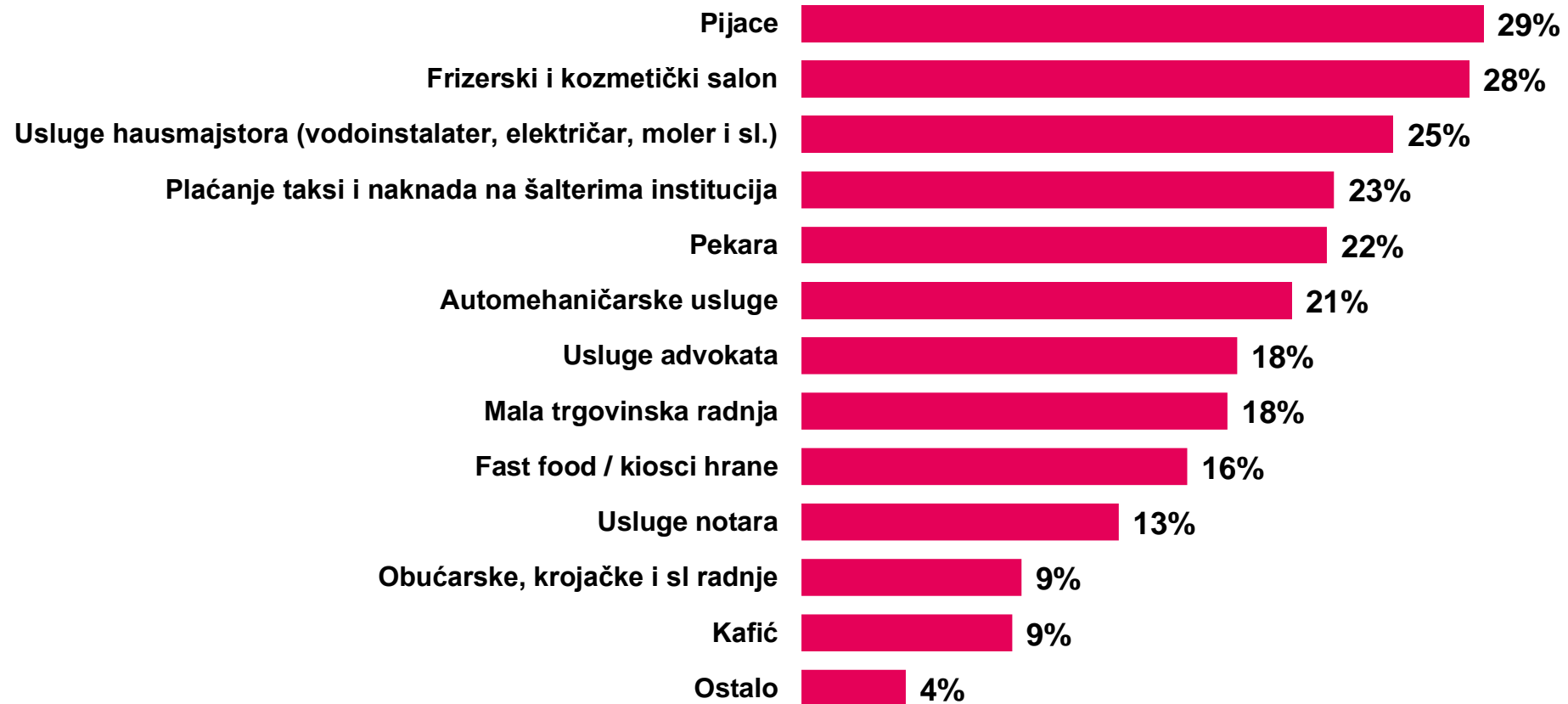
Q: Šta su po Vama najveće koristi prilikom plaćanja karticom? Svi odgovori.

Baza: Oni koji koriste bezgotovinsko plaćanje (2023: 54% od ukupne populacije, 2024: 63% od ukupne ciljane populacije)

Statistički značajno više u odnosu na 2023.  
Statistički značajno niže u odnosu na 2023.

# DELATNOSTI BEZ MOGUĆNOSTI KORIŠĆENJA PLATNIH KARTICA

Korisnici bezgotovinskog plaćanja smatraju da bi bilo korisno da se ovaj način plaćanja uvede najpre na pijacama i u frizerskim i kozmetičkim salonima, zatim za plaćanje usluga majstora, kao i taksi i naknada na šalterima. Očekivano, žene su značajno brojniji zagovornici uvođenja bezgotovinskih načina plaćanja u salonima lepote, a muškarci za automehaničarske usluge.



Q: Koja vrsta radnje odnosno delatnosti trenutno nema POS terminal (mogućnost plaćanja platnom karticom), a mislite da bi bilo korisno za Vas da se uvede? Do 3 odgovora.

Baza: Oni koji koriste bezgotovinsko plaćanje (63% ciljne populacije)

# HVALA